

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ НОВОТВОРИ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУ «ЧАС» В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Ю.В. Шніп

Національний технічний університет України «КПІ»

Лексичні одиниці, які характеризуються обмеженим вживанням зумовленим існуванням концепту або явища та його особливостей, складають пасивну лексику словникового складу української та англійської мов. До цієї категорії належать історизми, архаїзми та неологізми. Неологізація відображає зміни у сучасній лінгвокультурі, які відбуваються під впливом таких соціально значимих факторів: комп'ютеризація, інформатизація, глобалізація.

Неологізми – це слова, а також їх окремі значення, вислови, які з'явилися на сучасному етапі розвитку мови й належать до пасивної лексики [1, с. 377]. Окрім лексичних одиниць, неологізація охоплює й такі мовні одиниці як фразеологізми. Варто зазначити, що в даній роботі найменування на позначення мовної одиниці першого елемента фразеології (англійської мови) обрано термін «фразеологічна одиниця».

Найсуттєвіші ознаки фразеологічних новотворів це відтворюваність, неподільність семантики, метафоричність, а також вони характеризуються незалежністю від контексту та відсутністю у словниках [4, с. 83]. В. М. Мокієнко наголошує на необхідності урахування таких характеристик фразеологічних новотворів: актуалізація, ступінь фіксації словниками, динаміка вживання, бінарна опозиція «неологічне-архаїчне», функціональні сфери існування даних одиниць мови у соціумі [7, с. 22].

Неологізація у сучасній фразеології англійської мови є активним процесом, який став предметом дослідження Дж. Глейка, С. Левинсона, Дж. Лича, Дж. Остина, Дж. Серля, П. Грайса. Фіксація новотворів в англійській мові, у тому числі й фразеологічних, щоденно здійснюється за допомогою онлайн-словників та блогів (наприклад, The International Dictionary of Neologisms, Cambridge Dictionary Blog).

Дослідженням неологізації даних одиниць в українській мові займалися такі мовознавці, як О. О. Добриденєва, В. М. Мокієнко, О. О. Селіванова. Фразеологічні неологізми української мови на сучасному етапі розвитку вивчалися здебільшого з урахуванням загальних словотвірних, лексико-семантичних та стилістичних аспектів, такими мовознавцями як А. Москаленко, І. Шашкін, К. Ленець, О. Сербенська.

Особливість та разом з тим проблема перекладу неологізмів з англійської українською мовою полягає у тому, що вони досить пізно фіксуються словниками [9, с. 34]. Тобто, певний час фразеологічні новотвори вважаються безеквівалентною лексикою, яка потребує перекладу. Безеквівалентна лексика виявляється, на думку Комісарова, головним чином, серед неологізмів, тобто слів, що називають специфічні поняття й національні реалії.

Фразеологічні одиниці за С. І. Влаховим [3] і О. В. Куніним [6] поділяються на дві групи: фразеологічні одиниці, які мають еквівалент у мові перекладу, та безеквівалентні фразеологічні одиниці [3; 6]. Фразеологічні новотвори в англійській мові слід віднести до безеквівалентних одиниць. Переклад безеквівалентних фразеологічних новотворів здійснюється шляхом калькування. Цей спосіб перекладу дозволяє максимально зберегти семантику мови оригіналу [3; 6].

За Я. І. Рецкером [8, с. 244], якщо в мові перекладу відсутній еквівалент, потрібно обрати один з безеквівалентних перекладів. При наявності кількох еквівалентів у мові перекладу, необхідно визначити, який з них є доцільним у відповідному контексті [8, с. 244].

Я. А. Баран [2], В. Н. Комісаров [5], О. В. Кунін [6], Я. І. Рецкер [8] виділяють такі способи перекладу безеквівалентних ФО:

1) Калькування, або дослівний переклад має місце у випадках, якщо немає іншого способу передати неподільність семантико-стилістичного та експресивно-емоційного значення фразеологічного новотвору [2; 5; 6; 8]. Сутність фразеологічного калькування полягає у створенні нового сполучення

у мові перекладу (копіюючи структуру вихідного фразеологізму з наданням форми крилатого виразу) [5, с. 137].

2) **Описовий переклад ФО** – це тлумачення, пояснення, порівняння, опис, тобто засоби, які передають в максимально виразній і стислій формі зміст фразеологічної одиниці [2; 5; 6; 8]. Для досягнення адекватного перекладу безеквівалентної фразеологічної одиниці потрібно застосовувати вільне сполучення слів (переклад за допомогою дескриптивної перифрази) [5, с. 156]. У деяких випадках для перекладу безеквівалентного фразеологізму потрібно вжити не лише кальку, а й стислий історичний коментар [2, с. 95]. Такий спосіб перекладу називається подвійним або паралельним.

Проаналізувавши 1117 англійських фразеологічних одиниць на позначення концепту «час», у ході нашого дослідження було виявлено 12 фразеологічних новотворів, що становить 1 % від загальної кількості. Безеквівалентні фразеологічні новотвори на позначення концепту «час» в англійській мові не мають відповідників в українській мові. У Таблиці 1 наведено кількісне та відсоткове співвідношення способів перекладу фразеологічних новотворів на позначення концепту «час» в англійській мові. Представлені фразеологізми є безеквівалентними та становлять складність при перекладі, адже важко знайти засоби, які б дозволили зберегти образність даних одиниць мови.

Таблиця 1 – Способи перекладу англійських фразеологічних новотворів на позначення концепту «час» українською мовою

№	Спосіб перекладу	Приклади	Кількісне співвідношення (одиниць дослідження)	Відсоткове співвідношення, %
----------	-------------------------	-----------------	---	-------------------------------------

1.	Калькування, або дослівний переклад	<i>The Digital Dark Age</i> [11] – цифрові темні віки; <i>Restart/ Reset Generation</i> – покоління «перезапуск» [10]	7	42
2.	Описовий переклад	<i>nostalgia-monger</i> [10] – людина, яка сумує за минулим; <i>grey surfer</i> [10] – літня людина як досвідчений інтернет-користувач	5	58
Всього:			12	100

Отже, можна зробити висновок, що фразеологічні неологізми є відображенням лінвокультурних змін. Особливості даних одиниць мови зумовили складність їх перекладу українською мовою. Проаналізувавши фразеологічні новотвори на позначення концепту «час», було виявлено, що способи адекватного перекладу фразеологічних новотворів це калькування та описовий переклад.

Література:

1. Українська мова : енциклопедія / В. М. Русанівський, О. О. Тараненко. – К. : Просвіта, 2000. – 377 с.
2. Баран Я. А. Фразеологія у системі мови : монографія / Я. А. Баран. – Івано-Франківськ : «Лілея-НВ», 1997. – 176 с.
3. Влахов С. Непереводимое в переводе [Текст] / С. Влахов, С. Флорин. – М. : Международные отношения. – 1980. – 342 с.
4. Добрыднева Е. А. К вопросу о квалификации фразеологических новообразований / Е. А. Добрыднева // Семантическая структура слова и высказывания : межвуз. сб. научн. тр. – М. : МПУ, 1993. – С. 79-84.

5. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение : курс лекций / В. Н. Комиссаров. – М. : ЭТС, 1999. – 192 с.
6. Кунин А. В. О переводе английских фразеологизмов : монография [Электронный ресурс] / А. В. Кунин. – [Б. м. : б. и.] :– Режим доступа: http://zhurnal.lib.ru/w/wagarow_a_s/transl/-bookkunin.shtml.
7. Мокиенко В. М. Загадки русской фразеологии / В. М. Мокиенко. – 2-е изд., перераб. – СПб.: Авалон: Азбука- классика, 2007. – 256 с.
8. Рецкер Я. И. Пособие по переводу с английского языка на русский Ч. 1. Лексико-фразеологические основы перевода / Я. И. Рецкер. – М. : Наука, 1974. – 388 с.
9. Терехова Г. В. Теория и практика перевода : Учебное пособие / Г. В. Терехова. – Оренбург : ГОУ ОГУ, 2004. – 103 с.
10. Cambridge Dictionaries Online [Электронный ресурс]. – Cambridge Univ. Press, 2015. – Режим доступа : <http://dictionary.cambridge.org/>
11. International Dictionary of Neologisms [Электронный ресурс]. – Hexohial Editions, 2007. – Режим доступа : <http://www.neologisms.us/>.